

ЗВО «УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»
КАФЕДРА ЕСТРАДНО-ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

КУРСОВА РОБОТА

з методики викладання естрадного співу

на тему:

«Орнаментика як прикраса естрадного співу»

Студентки 4 курсу групи Ммз - 2020

напряму підготовки бакалавр

Проць Діани Іванівни

Керівник: викл. Борин О. В.

Національна шкала _____

Кількість балів __ оцінка: ECTS ____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

курсової роботи студентки групи Ммз-20 Проць Діани Іванівни з дисципліни «Методика викладання естрадного співу» на тему «Орнаментика як прикраса естрадного співу»

Курсова робота присвячена дослідженню ролі орнаментики у виразності та емоційності естрадного вокалу в сучасному музичному світі. Різноманітність орнаментів, таких як трелі, глісандо та крещендо, відіграє важливу роль у збагаченні музичної лінії пісні та формуванні її емоційного розкладу. Крім того, у ній наголошується, що орнаментика застосовується в різних музичних жанрах, від класичної музики до популярної та джазової. Актуальність роботи обґрунтовується необхідністю вивчення орнаментики для вокалістів у сучасному музичному світі, де широкий спектр жанрів вимагає різноманітних виразних засобів, а навички правильного виконання орнаментів дозволяють вокалістам підкреслювати емоції пісні, надавати унікальності виконанню та створювати особливу атмосферу.

Об'єктом дослідження є орнаментика як складова частина прикраси естрадного вокалу, а предметом – різноманітні види орнаментів та їх використання в сучасному естрадному вокалі та його жанрах. Метою роботи є дослідження ролі орнаментики у виразності та емоційності естрадного вокалу, вивчення видів орнаментів та їх впливу на сприйняття музики слухачами, а також їх застосування в різних естрадних жанрах. У ході виконання роботи використовувалися методи порівняння орнаментів, аналізу естрадних жанрів та орнаментів, спостереження за історичним розвитком орнаментики, а також методи пояснення, класифікації та узагальнення.

Застосування орнаментів під час виконання естрадного музичного твору вимагає великої майстерності від вокаліста. Крім цього, будь який орнамент повинен бути використаний доречно, тобто у тому жанрі, якому він підходить. Зокрема, все це розглянуто у цій курсовій роботі, а також додані приклади використання орнаментики у піснях сучасних популярних співаків.

Ключові слова: орнаментика, жанри музики, орнаменти, естрадний вокал, вокальна техніка, вокальні прийоми.

SUMMARY

**of the coursework of the student of the Mmz-20 group Prots Diana Ivanivna
from the discipline "Methodology of teaching pop singing" on the topic
"Ornaments as decoration of pop singing"**

The course work is devoted to the study of the role of ornamentation in the expressiveness and emotionality of pop vocals in the modern musical world. A variety of ornaments, such as trills, glissandos and crescendos, play an important role in enriching the musical line of a song and shaping its emotional content. In addition, it notes that ornamentation is used in various musical genres, from classical music to popular and jazz music. The relevance of the work is substantiated by the need to study ornamentation for vocalists in the modern musical world, where a wide range of genres requires a variety of expressive means, and the skills of correct ornamentation allow vocalists to emphasise the emotions of the song, make the performance unique and create a special atmosphere.

The object of the study is ornamentation as an integral part of pop vocal decoration, and the subject is various types of ornaments and their use in modern pop vocal and its genres. The paper aims to study the role of ornamentation in the expressiveness and emotionality of pop vocals, to study the types of ornaments and their influence on the perception of music by listeners, as well as their use in various pop genres. In the course of the work, methods of comparing ornaments, analysing pop genres and ornaments, observing the historical development of ornamentation, as well as methods of explanation, classification and generalisation were used.

The use of ornaments during the performance of a pop music piece requires great skill from the vocalist. In addition, any ornament should be used appropriately,

i.e. in the genre to which it is appropriate. In particular, all this is considered in this term paper, and examples of the use of ornamentation in the songs of contemporary popular singers are also included.

Key words: ornamentation, music genres, ornaments, pop vocals, vocal technique.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ОРНАМЕНТИКИ В ЕСТРАДНОМУ ВОКАЛІ.....	5
1.1 Поняття та значення орнаментики у естрадному вокалі.....	5
1.2. Вплив історичних періодів на формування орнаментичних стилів.....	6
1.3. Види орнаментів у естрадному вокалі.....	9
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ І ТЕХНІКА ВИКОНАННЯ ОРНАМЕНТІВ ВОКАЛІСТОМ.....	18
2.1. Розвиток вокальної техніки для виконання орнаментів.....	18
2.2. Орнаменти та їх роль у різних музичних жанрах.....	20
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25

ВСТУП

Сучасний світ музики визначається великою різноманітністю жанрів, стилів і виконавських традицій. Єдність музичної мови варто шукати не лише в нотах та ритмі, а й у виразному змісті виконання, у тих тонких нюансах, які вносить виконавець через свої вокальні можливості. Серед найяскравіших засобів виразності у вокальному мистецтві важливе місце належить орнаментиці.

У світі музики орнаментика завжди була важливим елементом вокального виконання. Різноманітні орнаменти, такі як трелі, глісандо та крещендо, значно збагачують музичну лінію пісні, мають великий вплив на її емоційний розклад та створюють атмосферу виконання. У даний час, орнаментика знаходить застосування в різних музичних жанрах, від класичної музики до популярної та джазової. Проте, для виконання орнаментів необхідні спеціальні знання та технічні вміння, без яких їх реалізація стає неможливою.

Актуальність роботи. Орнаментика є невід'ємною частиною естрадного вокалу, і вивчення її ролі та техніки виконання має велике значення для вокалістів. У сучасному музичному світі, де ми бачимо широкий спектр жанрів і стилів, навички правильного виконання орнаментів стають ще більш актуальними для виконавця. Знання і вміння використовувати орнаменти дозволяють вокалістам підкреслювати емоції пісні, додавати їй унікальності та індивідуальності, створювати неповторну атмосферу виконання.

В умовах сучасного музичного ринку вокалісти мають конкурувати не лише за допомогою потужного голосу, але й через вміння здивувати слухачів, передаючи музичний образ нестандартними, виразними засобами. Орнаментика, стає дедалі важливішою у естрадному вокалі, допомагаючи артистам створювати неповторні виступи та привертати увагу аудиторії.

У сучасний період орнаментика в музиці залишається предметом досліджень для багатьох музикознавців і музикантів. Одним із важливих аспектів цього дослідження є спроби розуміти і відновити традиційні прийоми

орнаментики в різних культурах і стилях музики. Деякі сучасні музикознавці, які активно досліджують орнаментику: Б. Сюта, Л. Пінто, К. Роджерс, Д. Дольден, Р. Шмідт, тощо.

Об'єктом дослідження є орнаментика як складова частина прикраси естрадного вокалу.

Предмет дослідження – різноманітні види орнаментики, а також техніки та прийоми використання орнаментики в сучасному естрадному вокалі та його жанрах.

Метою цієї курсової роботи є дослідження ролі орнаментики у виразності та емоційності естрадного вокалу, вивчення різних видів орнаментів та їх впливу на сприйняття музики слухачами, а також їх застосування в різних естрадних жанрах.

Для досягнення даної мети, були поставлені такі **завдання**:

- Визначити поняття та значення орнаментики у естрадному вокалі;
- Простежити історичне становлення орнаментики;
- Розглянути види орнаментів у естрадному вокалі;
- Дослідити вокальні техніки та прийоми для виконання орнаментів;
- Проаналізувати різні жанри на наявність у них орнаментів.

Методи дослідження. У роботі використовувалися методи порівняння орнаментів, аналізу естрадних жанрів та орнаментів, спостереження за історичним становленням орнаментики, а також методи пояснення, класифікації та узагальнення.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел. В свою чергу, перший розділ поділяється на три підрозділи, а другий на два. Загальний обсяг роботи становить 27 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ОРНАМЕНТИКИ В ЕСТРАДНОМУ ВОКАЛІ

1.1 Поняття та значення орнаментики у естрадному вокалі

Вокальна орнаментика в естрадному виконанні – це суттєвий аспект вокальної майстерності, який включає різноманітні музичні прийоми та прикраси. Ці прийоми додають виразності, неповторності та емоційного багатства у виконанні пісні. Поняття орнаментики в естрадному вокалі є ключовим, оскільки воно робить виконання композиції цікавішим і незабутнім для слухачів.

Орнаментика у вокалі включає в себе різноманітні музичні елементи, такі як мелізми (послідовності швидких нот), глісандо (плавні переходи між нотами), тремоло (швидкі коливання голосу), вібрато (коливання тону голосу) і багато інших технік. Ці прийоми дозволяють вокалістам прикрашати мелодію та текст пісні, надавати їй додаткової глибини та емоційного виразу [10].

Щодо значення орнаментики у естрадному вокалі, то воно відіграє дуже важливу роль, адже саме вона дозволяє вокалісту збагатити виконання твору, показати професійність у володінні своїм голосом, а також створити свій власний стиль звучання, зокрема завдяки:

- **Виразності та емоційності:** Орнаментика у вокалі грає важливу роль у вираженні емоцій вокалістом. Вона допомагає передати почуття та емоції з великою виразністю, що дозволяє вокалістам створювати атмосферу лірики, радості, суму або будь-яких інших емоцій відповідно до потреби. Тобто, різні орнаменти дозволяють вокалістам підкреслити емоційну сутність пісні. Наприклад, використання мелізмів, трель може зробити вокальне виконання більш виразним та насиченим емоціями, а тремоло або гами можуть додати трохи тривожності, тоді як плавні переходи між нотами можуть створювати спокій та ніжність [22].

- **Індивідуального стилю:** Використання орнаментики допомагає вокалістам створити власний неповторний виконавський стиль, що відрізняє їх

виступи від інших і додає визнання до їхнього мистецтва. Вокалісти можуть використовувати орнаменти для імпровізації та додавання своєї особливої креативності до виконання. Це дозволяє їм вільно виражати свої емоції у музиці [22].

- Збагачення музичного матеріалу: Додавання орнаментики у музичній композиції може підвищити зацікавленість до виконання пісні та зробити її більш захопливою для аудиторії [1].

- Технічної майстерності: Для використання орнаментики вокаліст повинен мати високий рівень технічної вправності, оскільки це вимагає дуже точного контролю над голосом [1].

- Звукової різноманітності: Використання орнаментики допомагає додати різноманітності до звучання вокалу, що може бути особливо корисним при виконанні великих вокальних композицій [1].

Усі ці ефекти орнаментики допомагають вокалістам створювати більш насичені та емоційно збагачені виконання, які легко сприймаються і запам'ятовуються аудиторією.

Загалом, орнаментика може додаватися до музики з різних причин, включаючи збільшення емоційного впливу та оскільки вона може створити більш складне та пристрасне звучання музики.

1.2. Вплив історичних періодів на формування орнаментичних стилів

У Західній Європі орнаментика відрізняється в залежності від епохи та країни, і ця різноманітність відображається у традиційній музичній лексиці і нерідко впливає на створення різних музичних стилів. Деякі особливі стилі орнаментики виникають в результаті технічних особливостей інструментів, тоді як інші націлені на розширення музичних можливостей і уникнення одноманітності.

Найбільш творчий аспект орнаментики пов'язаний з імпровізацією та створенням музики. Коли музика переноситься з одного музичного середовища до іншого, стиль орнаментики та прикраси, які використовуються, можуть змінити характер музики [19].

До кінця XVIII століття виконавці набули вміння імпровізувати і додавати орнаменти, що робили музику більш виразною. Проте погано виконані орнаменти можуть призводити до незрозумілості і розчарування, інколи вони навіть змогли затемнювати виразність музичного виконання, замість того, щоб підкреслити віртуозність виконавця [22].

Середньовічні церковники виступали проти вокальної орнаментики в духовній музиці, вважаючи її шкідливою для чистоти співу. Все, що відомо про ранньосередньовічну орнаментуку, – це те, що деякі нотні знаки позначали орнаменти і що вокальна трель була відома щонайменше з III століття. Перші нотовані орнаменти, датовані XIII століттям, демонструють риси суто інструментального стилю орнаментики. В італійській світській музиці XIV століття виникла фундаментальна техніка орнаментики – димінуція, або поділ (тобто поділ основних нот мелодії на групи коротших нот). Ця техніка стала кодифікованою, і виконавець міг вибрати одну з декількох моделей димінуції, щоб прикрасити фразу. Зменшення, як правило, були каденційними (тобто виконувалися в кінці розділу), і ця практика стала характерною рисою концерту XVIII століття [19].

У XV столітті з'явилися перші теоретичні праці, присвячені орнаментиці, а в XVI столітті – багато посібників з орнаментики, переважно італійських авторів, призначених для аматорів. У цих працях вокальна орнаментика розглядалася як абстрактний музичний вираз, а не як вираження літературних ідей. Головним завданням було передати емоційний стан тексту, а не підкреслити окремі слова. Таким чином, підхід вокаліста до димінуції в основному співпадав з підходом інструменталіста [19].

На початку XVII століття сталася важлива зміна у стилях вокальної та інструментальної композиції, внаслідок чого були сформовані два відокремлені

національні стилі орнаментики: італійський і французький. Вокальна орнаментика отримала новий зміст – підсилення емоційного виразу слів. Ця зміна вимагала розвитку нового, емоційно насиченого стилю у мелодійному письмі та використання ритмічно насиченої лексики вокальної орнаментики. В Італії, хоча димінуція продовжувала практикуватися, новий стиль орнаментики в основному використовувався у сольній вокальній музиці [22].

Принципи димінуації збереглися у французькому стилі вокальної орнаментики XVII століття, який пов'язаний з «airs de cour» (сольними піснями з акомпанементом) та також виявляються у різних варіаціях і повторах, що зустрічаються у музиці для клавесина та лютні. На початку XVII століття у французькій лютневій музиці використовували багато дрібних орнаментів для артикуляції та акцентування, а також для ритмічних модифікацій написаних нот. Ці орнаменти стали важливими рисами клавесинної музики, а ритмічні модифікації увійшли до пізніших інструментальних стилів [19].

Після поширення орнаментального вокального стилю приблизно в 1600 році, італійський інструментальний стиль продовжував еволюцію. Розробка сольних творів у середині XVIII століття вимагала великої майстерності від виконавця, оскільки композитор зазвичай писав лише скелет мелодії, який потім заповнював виконавець. Проте практика, яку використовували віртуози наприкінці XVIII і на початку XIX століть, в кінцевому підсумку призвела до спаду популярності італійського стилю [4].

Французький та італійський стилі орнаментики залишалися відмінними протягом більшої частини XVIII століття. Й. С. Бах, який не належав до жодного з цих стилів, міг використовувати обидва за власним бажанням. У творах Й. Гайдна та В. А. Моцарта письмові орнаменти були інтегровані так, що це свідчило про включення орнаментів у загальноприйнятту мову музики. У XIX столітті багато орнаментів стали невід'ємною частиною музичної мови, не залишаючись на розсуд виконавця, за винятком італійської опери. Так, у творах Ф. Шопена та Р. Вагнера можна помітити багато музичних фраз, які можна прослідкувати до раніше вживаних форм орнаментики [19].

Отже, історичні події, соціокультурний контекст та естетичні уподобання впливають на формування і розвиток орнаментичних стилів. Наприклад, у ренесансній епосі орнаментика була спрямована на те, щоб підкреслювати гармонію та різноманіття голосу. Тривалість нот була детально передана, а орнаменти використовувалися для прикраси мелодії. У бароко орнаментика набула більшої складності, з'явилися нові техніки виконання, такі як трелі, гліссандо та подовжені ноти. Це стало можливим завдяки розвитку інструментів та збільшенню технічних можливостей виконавців. А от романтичний період приніс з собою нові тенденції у виконавському мистецтві. З'явилися орнаменти, які додавали емоційності та виразності до виконаної композиції. Їй досі не можна достеменно сказати, що орнаментика закінчила своє становлення. Адже вона залежить від творчості сучасних виконавців, які імпровізують зі своїм вокалом та вдосконалюють його.

1.3. Види орнаментів у естрадному вокалі

Вокальні орнаменти – це музичні прикраси, які виконує соліст або група співаків. Ці прикраси використовуються для збагачення мелодії, роблячи її більш захопливою та різноманітною, або для демонстрування вокальної вправності співака. Вокальні прикраси можуть бути різноманітними, від простих трелей і вібрато до складних ходів і рифів. Проте, яким би не був орнамент, він завжди повинен підсилювати музику і ніколи не відволікати від неї.

У музичній практиці існують два основних види орнаментики: позначена в нотах обов'язкова орнаментика (групето, мордент, форшлаг, трель і т.д.) та імпровізаційна орнаментика (колоратура, рулади, трелі і т.д.), яку виконавець обирає на свій розсуд [10].

Дослідимо деякі з видів орнаментів детальніше:

Мелізматика – одна із найпопулярніших орнаментів сучасності і не лише. Вона включає в себе спеціальні рухи між нотами, що додають декілька нот або звуків до однієї ноти. Мелізматика – це термін у музиці, який вказує на використання мелізмів у вокальному чи інструментальному виконанні. В свою чергу, мелізми представляють собою послідовності різних нот, які виконуються на одному диханні або на одному слові. Ці музичні послідовності можуть бути простими або дуже складними, включаючи швидкі трелі, руланди, арпеджіо та інші вокальні орнаменти [16].

Іншими словами, у естрадному вокалі мелізматика – це техніка виконання музики, яка передбачає спів складних музичних партій з високою точністю, швидкістю та виразністю. Вокальну мелізматика часто використовують для виконання швидких та складних фраз, які включають в себе багато нот та містять різноманітні вокальні ефекти (вібрато, групові ноти, тремоло тощо). Це дає співакові можливість використовувати різноманітні динамічні ефекти для досягнення більшої виразності. У вокальній мелізматичній партії також включається виконання імпровізаційних вокальних партій, що надає можливість експериментувати з власним голосом, творити нові вокальні ефекти та робити виконання більш оригінальним [2].

Мелізми (від грецького «melisma» – пісня, мелодія) представляють собою два аспекти:

1. Мелодійний відрізок, такий як колоратури, рулади, пасажі та інші вокальні прикраси, що виконуються на одному складі тексту, що формує «мелізматичний спів» [17].

2. Мелодійна прикраса у вокальній та інструментальній музиці, до якої відносяться: форшлаг, мордент, групето, трель. У нотному письмі мелізми можуть бути позначені спеціальними символами або виписані дрібними нотами [17].

Трель – це вокальний або інструментальний музичний орнамент, який включає швидке й повторюване виконання двох сусідніх нот (віддалених на малу або велику секунду). Цей орнамент може призводити до виразного та

вібруючого звучання вокалу, додає музиці рухливості, жвавості і виразності. В трелі перша нота виконується швидко, за нею слідує друга нота, і ця пара нот повторюється декілька разів. Зокрема, у пісні «Hero» (Mariah Carey / Walter Afanasieff), виконаній Мерайєю Кері, на рядку «And then a hero comes along», співачка використовує голосову трель на словах «hero» та «along», швидко повторюючи ці ноти, що додає вокальному виконанню емоційності та динамічності [2].

У деяких вокальних композиціях можна знайти широку трель, де відстань між нотами може бути більше, ніж на цілий тон. Проте, якщо така ситуація є у музичних творах для інструментів, то такий ефект називають тремоло [13].

Колоратура, що означає «прикраса» у італійській мові, представляє собою набір орнаментальних методів у вокальній музиці, особливо в класичній опері, основні у якій – італійська та французька опера епохи бароко (XVII–XVIII століття), класицизму (друга половина XVIII століття) і раннього романтизму (перша половина XIX століття) [8].

Найчастіше колоратура використовувалася у партіях для високих вокальних голосів, особливо сопрано. Спочатку її виконували співаки-кастрати, а згодом цей стиль співу прийняли жінки, які співали у високому колоратурному сопрано. Оперні партії з виразним використанням колоратури зустрічаються у виступах Цариці Ночі у «Чарівній флейті» В. А. Моцарта та Лючії у «Лючії ді Ламмермур» Г. Доніцетті. Оперні арії епохи бароко, такі як ті від Г. Ф. Генделя, А. Вівальді та А. Кальдара, відзначаються барвистими та надзвичайно складними колоратурами [21].

Рулада (віртуозний пасаж) – це в музичному контексті термін, що вказує на віртуозний або складний пасаж, який виконується високим голосом або на інструменті. Це може бути ряд нот, які виконуються дуже швидко та з великою вправністю. Рулади часто використовуються для прикрашання музичних композицій та додавання їм виразності і витонченості [21].

У вокальному мистецтві рулади можуть включати в себе швидкі трели, мелізматичні пасажі та інші складні вокальні прийоми. Вони вимагають від

співака високого рівня технічної майстерності та вокальної вправності для точного та ефектного виконання.

Групето – це мелодичний орнамент, що складається з чотирьох-п'яти звуків та позначається спеціальним музичним знаком у нотному записі. Цей орнамент передбачає відтворення чотирьох нот у відносно швидкому темпі: допоміжну ноту зверху (яка розташована на секунду вище, ніж написана); головну ноту (яка записана), допоміжну ноту знизу (яка розташована на секунду нижче за головну) та знову головну ноту. Тобто, у естрадному вокалі групето – це вид вокальної орнаментики, який використовується для прикрашання мелодії, а саме: швидке виконання двох або більше сусідніх нот, які можуть бути виконані швидко і легко, додаючи музичному виконанню експресивності та жвавості [7].

Групето представляє собою «мелодичну прикрасу з групи мелізмів», використовувану для швидкого виконання послідовних нот, зазвичай швидко повторюваних, що створює легкий та граціозний звук. В естрадному співі групето також використовується для надання витонченості мелодійним лініям, додаткового виразу виконанню та створення ілюзії великої швидкості та точності виконання. Відомим прикладом його використання в естрадному співі є пісня «I Say a Little Prayer» (Burt F. Bacharach / Hal David) у виконанні Арети Франклін. Наприклад, у фразі «Forever and ever, you'll stay in my heart and I will love you», після слова «you'll» співачка використовує групето як додаткову прикрасу [15].

Мордент – це вокальна орнаментика, яка полягає у швидкому виконанні трьох нот: основної ноти, нижньої сусідньої ноти, і знову основної ноти. Ця орнаментика виконується швидко і може бути виражена символом у нотації (зазвичай «M» або «mordent»). Іноді мордент може бути вказаний як звуковий ефект у музичних партитурах для надання мелодії більшої варіативності та виразності. Виконання всіх мордентів залежить від тривалості основної ноти [9].

У свою чергу, мордент поділяється на такі різновиди:

- Простий мордент, також відомий як верхній мордент. У нього три звуки: основний, допоміжний (який вище за секунду) і повторення основного. Якщо потрібно змінити допоміжний звук, використовується знак альтерації, який вказується над мордентом [9].

- Перекреслений мордент, також відомий як зворотній мордент чи нижній мордент. Він складається з трьох нот: основної, допоміжної (яка нижче за секунду) і повторення основної. Якщо потрібно змінити допоміжний звук, знак альтерації вказується під перекресленим мордентом [9].

- Подвійний верхній мордент, також відомий як просто подвійний мордент. У нього два простих (одинарних) морденти виконуються швидко, утворюючи п'ять нот: головну ноту (над якою стоїть подвійний мордент), верхню допоміжну (яка розташована на секунду вище за головну), ще раз головну, ще раз верхню допоміжну і знову головну [9].

- Подвійний нижній мордент, також відомий як подвійний перекреслений або зворотний перекреслений мордент. Він складається з двох перекреслених мордентів і також виконується із п'яти нот, проте допоміжна нота розташована на секунду нижче за основну [9].

Форшлаг – це вокальний або інструментальний музичний орнамент, який складається зі швидкої зміни між основною нотою і нижньою сусідньою нотою, а потім повернення до основної ноти. В загальному, він виконується шляхом скорочення тривалості однієї з сусідніх нот і може бути виконаний дуже швидко, надаючи музиці рухливості. У вокальному виконанні форшлаг використовується для додавання виразності і оживлення до мелодії [14].

Як і мордент, форшлаг має свої підвиди:

- Короткий або перекреслений форшлаг (також відомий як акціактура або коротка аппогіатура) виконується швидко і без акценту, зменшуючи тривалість попередньої ноти.

- Довгий (неперекреслений) форшлаг, що також називається аппогіатурою, виконується з виділеним або менш виразним акцентом, завдяки

поділу наступної ноти, яка в цьому випадку зменшується, іноді втрачаючи свій акцент [14].

Сучасні композитори не використовують довгий форшлаг як мелодійний елемент, замість цього вони вказують мелодійний рисунок, якщо потрібно, за допомогою спеціальних нотних знаків, що вказують на відповідну тривалість.

Крім цього, до орнаментики можна віднести:

1. Глісандо і порто-глісандо. Глісандо – це плавний перехід від однієї ноти до іншої, без розриву. Порто-глісандо – це аналогічний ефект, але з виразним ліценціюванням між нотами. Глісандо у вокалі вказує на плавний перехід між двома нотами. Співак витягує одну ноту, плавно переходячи до іншої, без чітко визначеної границі між ними. Це може бути використано для створення м'якого, плавного звучання та для додавання емоційної інтенсивності в певних місцях пісні. Порто-глісандо включає плавний перехід між нотами, подібно до глісандо, але з більшим акцентом на кожній окремій ноті. Тобто, кожна нота вирається повноцінно, з великою емоційною насиченістю, хоча й зберігає плавність переходу між ними. Це може додати виразності, розмаїття та теплоти до вокального виконання [6].

Наприклад, співачка Біллі Холідей використовує глісандо в своєму виконанні пісні «Summertime» з мюзиклу «Поргі та Бесс» (George Gershwin) в естрадному співі [2].

2. Тремоло і вібрато. Тремоло – це тривалі множинні звукові коливання на одній ноті, що надає їй виразності. Вібрато – це швидкі коливання відтінків вокального тону для досягнення більшої музичності. Тремоло в вокалі – це техніка, при якій співак швидко і повторювано змінює висоту ноти, створюючи ефект вібрації в голосі. Це може бути використано для підкреслення емоцій в певних місцях пісні чи для додавання виразності до виконання. Вібрато – це техніка, при якій співак швидко коливається між основною нотою та нижньою сусідньою нотою, створюючи приємний і колоритний звук. Вібрато додає теплоти та багатства до голосу, роблячи виконання більш емоційно насиченим [21].

Ці техніки можуть бути використані окремо чи в поєднанні, залежно від виконавської інтерпретації та емоційної виразності, яку хоче передати співак. Вони додають глибини та індивідуальності вокальному виконанню та можуть бути ефективними засобами для створення звучання, яке залишає велике враження на слухачів.

Співачка Селін Діон використовує вокальне тремоло у пісні «All By Myself» (Sergei Rachmaninoff / Eric Carmen) як ілюстративний приклад в естрадному співі. У рядку «All by myself... Don't wanna be all by myself anymore», вона застосовує тремоло на словах «myself» та «anymore». Цей прийом допомагає виділити слова та передати почуття суму та самотності, які містяться в тексті пісні [2].

3. Арпеджіо та скейлінг. Арпеджіо – це спосіб виконання акорда, коли ноти граються по черзі, зазвичай вгору або вниз. Скейлінг – це техніка, коли вокаліст переходить від однієї ноти до іншої, ніби відштовхуючись від ступенів музичної драбинки. Арпеджіо – це спосіб гри або виконання нот, коли вони звучать послідовно у вигляді легко розташованих акордів. У вокалі арпеджіо може вказувати на те, що співак спочатку виконує найнижчу ноту акорду, потім вищу ноту і так далі, створюючи плавний, гармонійний звуковий ефект. Скейлінг – це виконання нот послідовно, як у музичній гамі. У вокалі це може вказувати на те, що співак виконує послідовні ноти, що слідує одна за одною у високому темпі. Скейлінг може бути використаний для створення ефекту швидкості, енергії або для виразного виконання вокальних мелодій [21].

4. Скат, також відомий як склос, є прийомом виконання, при якому співак швидко переходить від однієї ноти до іншої, що створює плавний та швидкий звуковий ефект. Цей прийом може використовуватися для надання виразності та динаміки виконанню, а також для надання музичній партії більше енергії та рухливості. У пісні «I Will Always Love You» (Dolly Parton) у виконанні Вітні Хьюстон є приклад вокального скату (або склосу). Наприклад, у фразі «And I will always love you, ooh» співачка використовує скат на слові

«ooh» де звук швидко переходить від однієї ноти до іншої, створюючи плавний і емоційний ефект [2].

5. Ран (Run) – це вокальний метод виконання, при якому співак швидко змінює висоту голосу, переміщуючись від високої ноти до низької. Цей прийом може бути використаний для створення враження швидкості та динаміки під час співу. Співачка Бейонсе часто використовує техніку «ран» для надання виразності та ритму вокальним лініям. Наприклад, у пісні «Crazy In Love» (Beyonce Knowles / Eugene Records / Rich Harrison / Shawn Carter) на словах «Got me lookin' so crazy right now» застосування «рану» додає енергії та динаміки виконанню, що відзначається характерною стилістикою поп та R&B музики [2].

6. Флажолет (flageolet) представляє собою прийом у вокальній музиці, при якому співак виконує дуже високу ноту, викликаючи її ледь помітне тремтіння через швидкі коливання голосових зв'язок. Це створює особливу виразність, витончений і атмосферний звук. Флажолет часто застосовується в сучасних піснях для досягнення «кришталевого» звучання вокалу. Наприклад, у пісні «Without You» (Peter William Ham / Thomas Evans) у виконанні Мерайї Кері, використання флажолету у фразі «No I can't forget this evening» додає словам легких, дзвінких вібрацій та створює особливий ліричний звук пісні [2].

7. Спліт-тонг (split-tone) – це метод виконання, при якому вокаліст видає два різних звуки одночасно, розподіляючи голосові зв'язки таким чином, що одна нота звучить вище, а інша – нижче. Це створює гармонійний або дисгармонійний звуковий ефект. Група a cappella Pentatonix часто використовує спліт-тонг у своїх аранжуваннях, наприклад, у композиції «Daft Punk» (Pharrell Williams) [2].

8. Силабл (syllable) – це метод виконання, при якому кожна окрема силаба слова співається відокремлено, що призводить до чіткості та акцентування певних слів, що робить текст пісні більш виразним. Наприклад, у пісні «I Want to Hold Your Hand» (John Winston Lennon / Paul James McCartney) групи The Beatles використовується техніка силаби на фразі «...Oh, please, say to

me...You'll let me be your man...», де слово «please» розділено на дві силаби. Це дозволяє співакові створити ритмічний паттерн та підкреслити важливі слова в тексті пісні [2].

9. Групи нот та акустичні прийоми. Це може включати в себе виконання нот у групах, швидке перемикання між різними голосами, створення ефектів ехо та реверберації, щоб збагатити звучання.

Означені техніки використовуються в різних жанрах музики та можуть бути важливими для передачі емоцій та настрою пісні. Їх можуть використовувати як у класичному, так і у сучасному вокалі для надання виразності та глибини виконанню музичного твору.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ І ТЕХНІКА ВИКОНАННЯ ОРНАМЕНТІВ ВОКАЛІСТОМ

2.1. Розвиток вокальної техніки для виконання орнаментів

Орнаментика може виявитися важливим елементом виступу естрадного вокаліста. Вона не лише додає глибини і виразності виступу, але й надає можливість розкрити власні вокальні здібності. Естрадний вокал не обмежується класичним співом, і тому він відкриває артистам можливість вільно експериментувати з орнаментикою для виокремлення особистих вокальних особливостей.

Орнаментика відіграє ключову роль у світі естрадного вокалу, роблячи виступи більш насиченими і захоплюючими. Орнаменти – це різноманітні прикраси, які можна використовувати для збагачення мелодії та надання їй більшої індивідуальності й виразності [20]. Ось кілька порад щодо використання орнаментики у виступах артистичного вокаліста:

1. Вивчайте основні орнаменти: Найбільш поширені орнаменти включають тріль, мелізму, глісандо, фермату і вібрато. Для ефективного використання орнаментів варто зрозуміти, як вони працюють і як їх виконувати [3].

2. Відпрацьовуйте техніку: Виконання орнаментів може бути вимогливим для вокаліста, тому важливо регулярно відпрацьовувати їх, включаючи в голосовій тренувальній рутині. Це допоможе зробити їх більш точними і ефективними [3].

3. Підлаштуюте орнаменти під контекст: Важливо враховувати стиль і настрій пісні, коли вибираєте орнаменти для виконання. Наприклад, якщо пісня має тугу атмосферу, то мелізми можуть додати виразності, але вони можуть бути недоречними у веселій композиції [3].

4. Експериментуйте з динамікою: Орнаменти можуть бути використані для підсилення динаміки і виразності вокалу. Наприклад, ви

можете почати тихо і потім зростати в гучності, використовуючи орнаменти, щоб підкреслити цей ефект [3].

5. Спостерігайте за музичними колегами: Співпраця з іншими музикантами і вокалістами може надати вам ідеї щодо використання орнаментів у спільному виконанні. Вивчайте, як інші виконавці використовують орнаменти в своїх виступах [3].

6. Будьте обережні зі складними орнаментами: Спробуйте уникати перевантаження пісні орнаментами. Завжди слухайтеся золотого середнього і вибирайте орнаменти, які дійсно додають виразності і не перекривають основну мелодію [3].

7. Практикуйте контроль над диханням: Багато орнаментів вимагають додаткового контролю над диханням. Вивчіть техніки правильного дихання, щоб забезпечити плавність та стабільність під час виконання орнаментів [3].

8. Записуйте свої виконання: Записи ваших виступів допоможуть вам слухати свій вокал і аналізувати, як ви використовуєте орнаменти. Це допоможе вам зростити свої навички та вдосконалити своє виконання [3].

Вокальна орнаментика представляє собою високо вимогливу техніку співу, яка потребує від виконавця високого рівня майстерності та технічних умінь. Для її успішного виконання важливі такі аспекти, як розвинена музична слухова пам'ять, гнучкість голосу та ефективно керування диханням. Однією з ключових характеристик вокальної орнаментики є швидкість виконання. Співак повинен вміти швидко та точно виконувати складні вокальні партії, які включають рухливі темпи, різні ритмічні фігури та складні мелодійні лінії, а також точно відтворювати ноти до кожного півтону [2].

Вокальна орнаментика може бути класифікована за її складністю, довжиною та кількістю нот, які виконує співак. Вона може бути легкою та простою для виконання або ж складною та вимагати від співака високого технічного рівня майстерності [2].

Загалом, використання орнаментів в естрадному вокалі – це мистецтво, яке вимагає практики і вивчення. Робіть експерименти, слухайте власний голос

і знаходьте способи підкреслити виразність пісні, використовуючи ці музичні прикраси.

2.2. Орнаменти та їх роль у різних музичних жанрах

Орнаменти грають різні ролі у різних музичних жанрах, і їх використання може значно відрізнятись в залежності від стилю музики. Дослідивши деякі з джерел мені вдалося з'ясувати які орнаменти частіше застосовуються у тих чи інших жанрах.

У поп-музиці орнаменти часто використовуються для підкреслення емоційної виразності пісні. Тут можуть бути використані такі прийоми, як вібрато, мелізми, глісандо, грунто, тремоло тощо. Наприклад, ті ж слайди (плавний перехід від однієї ноти до іншої) використовуються для створення гармонійного переходу між словами, плавної зв'язності між фразами. Чи також, часто у сучасних піснях можна почути голосні акценти, тобто підсилення голосу на певних словах чи фразах, які додаються для підкреслення тексту.

Як висновок, можна сказати, що всі ці орнаменти додають виконавцю можливість експериментувати з голосом та прийомами виконання, а також створюють індивідуальний стиль їхньої пісні.

У рок-музиці, орнаменти часто засвідчуються в постійних змінах темпу та ритму, а також у використанні груву, бендінгу, слайдів, вібрато тощо. Вокалісти важких жанрів можуть використовувати екстремальні техніки, такі як гроулінг (глибокий голос) та скрімінг (вищання з дуже високою теситурою), для створення силового звучання. Цікаво, що вперше скрімінг був застосований в однойменному дебютному альбомі шведської блек-метал групи Bathory в 1984 році [12].

Тобто, орнаменти у рок-музиці є важливими елементами, які додають енергетику та ефективність виступу, створюють відчуття напруження та драйву.

У джазі орнаменти часто покладаються на імпровізацію та витягування звуків, дозволяючи виконавцю вносити власні інтерпретації та виразити свою особисту творчість. Орнаменти в жанрі джазу можуть бути різними, включаючи скейтч, глісандо, грув, подвоєння, модуляцію тощо. Проте, частіше під час виконання джазового твору можна почути скейтеринг (швидкий імпровізований спів, включаючи складні мелізматичні фрази та свінгові ритми), крім того джазові вокалісти використовують складні гармонії та розширені акорди для додавання багатофактурності до музики. Цікавий факт, «Королем» свінгу вважався Бенні Гудмен [11].

Якщо ж розглядати орнаменти класичного співу, то в першу чергу, вони включають в себе оперну бароко-орнаментику, яка включає в себе складні вокальні орнаменти, такі як трель, арпеджіо, гаму та інші, для прикраси арій та рециталів. А також, важливе місце у класичному співі посідає бельканто, який є Італійським стилем співу, що використовує багатий арсенал орнаментів для надання голосу краси та витонченості. Найвидатнішими майстрами якого були Енріко Карузо та Лучано Паваротті [5].

Крім того, якщо ж розглядати окремі орнаменти, то вони можуть використовуватись не в одному жанрі, а в декількох. Наприклад, форшлаг може бути використаний як у класичній, так і в популярній музиці, і його виконання може варіюватися за відчуттям виконавця. Групето часто використовується в опері та інших вокальних жанрах як елемент оздоблення та виразності в музичних композиціях.

У вокальному виконанні мордент може бути використаний для прикрашання нот та додавання виразності до виконання, створюючи цікавий і змінний звуковий ефект. Цей прийом може бути застосований у різних музичних жанрах, включаючи оперу, хорову музику та сольний вокал. Та ж колоратура часто зустрічається в опері, опереті та інших жанрах класичної музики, а також у деяких стилях поп-музики.

У багатьох музичних жанрах, включаючи оперу, хорову музику та популярні жанри, співаки використовують мелізми для прикрашання мелодії і

надання пісні більшої виразності. Загалом, мелізми, мабуть, є одним із найпопулярніших і найчастіше використовуваних орнаментів.

Отже, орнаменти відіграють важливу роль у створенні унікальності та характеру різних музичних жанрів. Вони додають емоційність та виразність до музики, допомагаючи виконавцю виразити свою особистість та експериментувати. Орнаменти збагачують звучання пісні та викликають у слухача певні емоції, створюючи таким чином сильні зв'язки між виконавцем та аудиторією.

ВИСНОВКИ

У дослідженні ми детально розглянули важливий аспект естрадного вокалу – використання орнаментів як прикраси в музичному виконанні. Орнаменти відіграють значущу роль у підвищенні емоційності, експресивності та виразності вокального виконання. Вони є важливою складовою мистецтва естрадного співу, яке надає вокалістам можливість виразити свою унікальність та індивідуальність.

Орнаментика у естрадному вокалі дозволяє артистам створювати неповторний музичний світ, додавати глибини і кольору до виступу, і надавати вокальному виконанню особливий характер та стиль. Через вміле використання орнаментів вокалісти можуть підкреслити свою технічну майстерність та виразно передати почуття слухачам.

Досліджуючи дану тему ми впевнилися, що поняття орнаментики охоплює широкий спектр музичних елементів, таких як трелі, гліссандо, та інші види орнаментів. Вони додають унікальності пісні, доповнюють її естетику та стиль. Орнаменти можуть бути використані для створення різних настроїв та емоцій, надаючи виконавцю широкі можливості для самовираження.

Необхідно відзначити, що правильне виконання орнаментів в естрадному вокалі вимагає від виконавця вміння контролювати техніку дихання та голосу, а також мати хороше музичне чуття. Володіння технікою орнаментики є важливим аспектом для вокаліста, що дозволяє уможливити йому створення вражаючих та ефектних виконань.

Крім того, орнаментика має велике значення для різних жанрів естрадного вокалу – від популярної музики до джазу та року. Кожний жанр має свої власні техніки виконання орнаментів, які виконавець має вивчити та вміти використовувати відповідно до стилю та характеру пісні.

Досліджуючи вплив історичних періодів на формування орнаментичних стилів ми дізналися, що він визначається культурними та соціальними змінами, які відбулися у цей час. Орнаментика стає свідком інновацій та творчого

розквіту, а також відображає вплив музичних традицій та інших культурних аспектів.

Результати нашого дослідження свідчать про те, що орнаменти в естрадному вокалі є не лише музичними фігурами, але й потужним засобом виразності та комунікації з аудиторією. Вони розкривають творчі можливості вокалістів та додають унікальності їх виступам.

Крім того, завдяки дослідженню ми вивчили різні види орнаментів, такі як трилі, мелізматичні фігури, глісандо та інші, і розглянули їхню роль у різних жанрах естрадного вокалу. Дізналися, що техніка виконання орнаментів вимагає від виконавця великої майстерності, віртуозності та виразності. Проте, якщо майстерно використати орнаментику, то можна перетворити звичайний вокальний виступ у незабутнє музичне враження.

У результаті нашого дослідження ми прийшли до висновку, що орнаментика грає важливу роль у підвищенні якості вокальних виступів на естраді. Вона не лише розширює музичний вираз виконавця, але і збагачує слухацький досвід, роблячи виступи цікавішими та емоційно насиченими. Досягнення успіху в сучасному естрадному вокалі неможливе без вміння майстерно використовувати орнаментику як важливий музичний інструмент виразності та творчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакірова Г. Історія розвитку орнаментики в музиці, принципи її формування та стиль виконання. *Вісник Київського університету культури і мистецтв*. Київ, 2020. № 2. Т. 3. С. 169–180.
2. Ланіна Т. О., Гмиріна С. В. Особливості вокальної мелізматика в естрадному вокалі. *Zu den materialien der v internationalen wissenschaftlich-praktischen konferenz «Grundlagen der modernen wissenschaftlichen forschung» (Zürich, Schweiz, 27. Oktober 2023)*. Zürich-Vinnytsia: BOLESWA Publishers & Europäische Wissenschaftsplattform, 2023. С. 279–281.
3. Розвиток вокальної техніки естрадних співаків-початківців. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10879/> (дата звернення: 23.12.2023)
4. Сюта Б. О. Орнаментика музична. *Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-75891> (дата звернення: 10.10.2023)
5. Учасники проєктів Вікіпедія. Бельканто – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Бельканто> (дата звернення: 22.10.2023)
6. Учасники проєктів Вікіпедія. Глісандо – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глісандо> (дата звернення: 15.10.2023)
7. Учасники проєктів Вікіпедія. Групето – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Групето> (дата звернення: 14.10.2023)
8. Учасники проєктів Вікіпедія. Колоратура – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Колоратура> (дата звернення: 14.10.2023)
9. Учасники проєктів Вікіпедія. Мордент – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Мордент> (дата звернення: 14.10.2023)
10. Учасники проєктів Вікіпедія. Орнаментика (музика) – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Орнаментика_\(музика\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Орнаментика_(музика)) (дата звернення: 07.10.2023)

11. Учасники проектів Вікіпедія. Свінг (музичний термін) – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Свінг_\(музичний_термін\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Свінг_(музичний_термін)) (дата звернення: 21.10.2023)
12. Учасники проектів Вікіпедія. Скримінг – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Скримінг> (дата звернення: 21.10.2023)
13. Учасники проектів Вікіпедія. Трель – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Трель> (дата звернення: 14.10.2023)
14. Учасники проектів Вікіпедія. Форшлаг – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Форшлаг> (дата звернення: 14.10.2023)
15. Що таке Групето – Музичні терміни – Словники – Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/58/53395/386310.html> (дата звернення: 23.12.2023)
16. Що таке мелізми і як їх співати. Уроки вокалу онлайн. URL: <https://vocal-coach.online/як-співати-мелізми/> (дата звернення: 15.10.2023)
17. Юцевич Ю. Музика: словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. с. 352 URL: <https://archive.org/details/dovidnyk2003> (дата звернення 23.12.2023)
18. Pinto L. Tasteful Trills: Perspectives on Ornamenting Vocal Music. VOX 3 Collective Voice. URL: <https://vox3collective.wordpress.com/2011/08/30/tasteful-trills-perspectives-on-ornamenting-vocal-music/> (дата звернення: 07.10.2023)
19. Rogers K., The editors of Encyclopedia Britannica. Ornamentation. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/ornamentation-music> (дата звернення: 07.10.2023)
20. Techniques for ornamentation. Complete Vocal Institute. URL: <https://completevocal.institute/techniques-for-ornamentation/> (дата звернення: 02.10.2023)
21. The Different Types Of Vocal Ornaments – Craftsmumship. Craftsmumship – For The Love Of Craft. URL: <https://craftsmumship.com/the-different-types-of-vocal-ornaments/> (дата звернення: 08.10.2023)

22. The Quay Smathers Memorial Singing School – Proudly created with Wix.com. What is ornamental singing? URL: <https://www.qssingingschool.org/> (дата звернення: 07.10.2023)

метадані

Заголовок

Орнаментика як прикраса естрадного співу

Автор

Проць. Д. Науковий керівник / Експерт

Інституція

King Danylo University

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		16
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		7

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фраз для коефіцієнта подібності 2

5634

Кількість слів

43602

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://ru.essays.club/%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%8B%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%A1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-86616.html	25	0.44 %
2	https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0	23	0.41 %
3	https://www.superprof.com.ua/blog/tehnika_spiwu_skrimintv/	16	0.26 %